

תמ"ש
בית משפט לעניני משפחה תל אביב -יפו

4054-04-24
10.8.2026

בפני השופטת:
ענת הלר-כריש

-נגד-

התובע:
פלוני
עו"ד נסים שלם

הנתבעים:
1. אלמוני
2. אלמונית

עו"ד דורון שיבר

פסק דין

לפניי תביעת סב לקביעת קשר עם נכדיו הקטינים.

א. רקע עובדתי :

1. התובע הוא אביו של הנתבע 1. הנתבעת 2 היא רעייתו של הנתבע 1, השניים נישאו זל"ז בשנת 2021 ולהם שלושה ילדים – --- יליד שנת 2022, --- יליד שנת 2023 ו--- ילידת שנת 2025 (להלן: הנתבע, הנתבעת ו- הקטינים).

2. התובע והנתבע אינם בקשר מזה כ- 10 שנים. כחלק מנתק זה, התובע לא הוזמן למסיבת החתונה של הנתבעים, ולמעשה הוא מעולם לא פגש את הנתבעת למעט במסגרת ההליך המתנהל בבית המשפט. התובע והקטינים מעולם לא נפגשו, והקטינים אינם מכירים את התובע.

3. לשלימות התמונה המשפחתית יצוין על קצה המזלג, כי, על פי הטענות בהליך שלפניי, התובע ואמו של הנתבע, גב' --- (להלן גם: נ') נישאו זל"ז בשנת --- ואינם חיים יחד מאז

שנת 2007. מלבד הנתבע נולד לתובע ולנ' בן נוסף, --- (להלן: א'). לאחר שהופרדו מגורי התובע ונ', התגורר א' עם נ', בעוד התובע והנתבע, אשר היה סטודנט ב---, התגוררו בדירה שכורה ב---. לאחר סיום לימודיו עבר הנתבע להתגורר עם נ' וא', והתובע עבר להתגורר בדירה שכורה אחרת. בעקבות התמודדות נפשית, בשנת 2017 אושפז א' בבית חולים פסיכיאטרי ולאחר שחרורו עבר להתגורר עם התובע משך כ- 5 שנים במהלכן אושפז עוד מספר פעמים. בשנת 2022 נפטר א' בנסיבות טרגיות.

לדברי התובע, באופן הדרגתי התרחקו המפגשים בינו לבין הנתבע, עד שבשלב מסוים פסקו לחלוטין, הנתבע הפסיק להשיב להודעות שהוא שלח לו, וכיום הם מתכתבים ביניהם לעתים רחוקות ואך ורק לפי צורך ענייני. התובע טוען כי הוא מצר על הנתק, אינו מבין מדוע הנתבע החליט לנתק ממנו קשר ומיחל לחידוש הקשר עם הנתבע ועם בני משפחתו. לסברתו, מאחורי הנתק עומדת נ'.

לעומת זאת לדברי הנתבע, הקשר בינו לבין התובע היה הרסני לנפשו, התובע ניסה לכפות עליו את דעותיו ונהג לעלוב בו ולהעיר הערות שמטרתן הייתה ריסוק בטחונו העצמי. לטענת הנתבע, מערכת היחסים הקשה גרמה להתדרדרות במצבו הנפשי, ועל מנת להגן על נפשו, להשתקם, לבנות משפחה ולייצר בסיס לדרך אחרת, הוא החליט לנתק את קשריו עם התובע, וזאת לאחר שניסיונותיו לדבר עם התובע על מנת שישנה מדרכיו לא הועילו. לתחושת הנתבע, מאז ניתק את קשריו עם התובע השתפר מצבו, והנתק חיוני לשמירה על יציבות חייו וחיי בני המשפחה שבנה.

4. ביום 29.11.2023 הגיש התובע נגד הנתבעים בקשה ליישוב סכסוך בעניין קביעת דרכי קשר בין הורי הורה לבין קטין (י"ס 62736-11-23). ביום 2.1.2024 הוגשה הודעת יחידת הסיוע לפיה הצדדים לא הגיעו להסכמות, ובעקבות כך התיק נסגר.

5. ביום 2.4.2024 הגיש התובע את התביעה שלפניי כעת, בה עתר לסעדים בעניין יצירת קשר בינו לבין הקטינים ומיסוד הקשר. אותה עת טרם נולדה בתם של הנתבעים, וההליך עסק בקשר בין התובע לבין שני בניהם של הנתבעים – פעוט בן כשנתיים ותינוק בן

פחות משנה. הנתבעים הגישו כתב הגנה במסגרתו התנגדו ליצירת קשר בין התובע לבין הקטינים וטענו כי יש לדחות את התביעה.

6. ביום 16.7.2024 התקיים קדם משפט במהלכו נשמעו ב"כ הצדדים, התובע והנתבע.

ביום 3.9.2024 הוגשה הודעת התובע כי הוא עומד על המשך בירור התביעה.

בהחלטה מיום 4.9.2024, בהתאם לבקשת התובע, הוזמן תסקיר מהאגף לשירותים חברתיים במקום מגורי הקטינים, אשר התבקש לבחון את המערכת המשפחתית, להתייחס ליחסי הנתבעים וילדיהם וליחסי הנתבעים והתובע ולתת המלצות בשאלה – האם טובת הקטינים היא כי יתקיים קשר בינם לבין התובע. ככל שהתשובה חיובית, התבקשו המלצות התסקיר בשאלה כיצד יש ליצור את הקשר וכיצד יש לקיימו, וזאת בין היתר בשים לב לכך שעד כה לא התקיים כל קשר בין הקטינים לתובע וכן בשים לב לגילם הצעיר של הקטינים. עוד התבקש כי תהא בתסקיר התייחסות גם לעובדה שהורי הקטינים מתנגדים לקשר, ככל שימשיכו לעמוד בהתנגדותם, ולשאלה האם קיומו של קשר בין הקטינים לבין התובע עלול להציב את הקטינים בקונפליקט נאמניות.

7. ביום 31.12.2024 הוגש תסקיר עו"ס לסדרי דין (להלן: **התסקיר**, (אשר תמציתו כדלקמן):

הנתבע ניתק את הקשר עם התובע עת היה רווק, והשניים מצויים בנתק ממושך של למעלה מ-8 שנים. בתקופה זו הצליח הנתבע לבנות זוגיות שהתפתחה לנישואין והקמת משפחה הכוללת שני פעוטות. לאורך כל השנים האלה לתובע לא היה חלק בחייו של הנתבע, וגם כיום הנתבע מסרב לכל קשר עם התובע וכן לכל קשר של התובע עם ילדיו.

בפגישה עם התובע עלה כי הוא סבור שטובת הקטינים להיות בקשר עימו גם אם הוא מצוי בנתק מהנתבעים, הורי הקטינים. העובדים הסוציאליים הסבירו לתובע שעל פי תפיסתם

המקצועית, כדי שקטינים בגיל הרך יוכלו לבסס קשר עם סבם, אותו הם כלל לא מכירים, הם זקוקים להוריהם שיתווכו, יכוונו, יעודדו ויתנו את ברכת הדרך לקשר. מדובר בקטינים אשר בשל גילם הרך, אינם מסוגלים לפתח קשר עצמאי ללא תיווך של הוריהם. יתרה מכך, ככל שההורים מתנגדים לקשר, כפייה של מפגשים בין הקטינים לתובע עלולה אף להזיק לקטינים. התובע התקשה לקבל את עמדת העובדים הסוציאליים ונשאר מבוצר בעמדתו לפיה הזכות של הקטינים לקשר עמו בהכרח תיטיב עימם. בהמשך, התבקש התובע לתאר כיצד הוא רואה אפשרות לקיים קשר עם נכדיו מבלי שהוריהם מעוניינים בכך, ובהינתן העובדה שמדובר בפעוטות שמאז לידתם לא מקיימים עמו כל קשר. תשובת התובע הייתה פשטנית ונראה כי הוא אינו מבין לעומק את הצורך של הקטינים והתלות בהוריהם. כך למשל, התובע העלה רעיון להגיע לגינת משחקים שבה הקטינים משחקים, לתצפת עליהם ולאחר זמן מה לפנות אליהם כדי לייצר עימם איזשהו קשר. קו מחשבה זה של התובע מצביע על חוסר הבנה של כללי התנהגות ונורמות התנהגותיות ונראה כי מבחינתו המטרה ליצירת קשר מקדשת את האמצעים. נראה שהתובע אינו מבין שהתנהלותו נחוות ככוחנית וכניסיון לשלוט על בנו הבגיר שמנהל חיים עצמאיים ונפרדים מאביו מתוך בחירה בשל חוויותיו מולו. התובע טוען שפועל מתוך תפיסה שזו טובת הקטינים, אך בפועל הוא פועל מתוך הצורך שלו לכפות את רצונו, מבלי להבין את צרכיהם של ילדים בגיל הרך ומבלי לכבד את רצון בנו.

נערכה פגישה עם הנתבע, אשר לבקשתו הגיע לבד ללא הנתבעת שלדבריו תומכת בו ומחזיקה בעמדה זהה לגבי הקשר של התובע עם ילדיהם. הנתבע ציין כי ההליך המשפטי שואב מהם משאבים רבים של זמן וכסף והם העדיפו שהוא יגיע לבד כדי שאשתו לא תצטרך להפסיד חצי יום עבודה. הנתבע תאר בקצרה את מערכת היחסים עם התובע לאורך השנים עד לנתק. לדבריו, הניסיון לכפות קשר עם הקטינים דרך בית המשפט מחזק את תפיסתו על אביו כמי שהתייחס לאורך השנים אל ילדיו כאל רכוש. לדבריו, לאחר שהצליח לבנות את חייו בנפרד מאביו הוא חושש שקיום קשר עם ילדיו עלול להזיק להתפתחותם הנפשית כפי שלתפיסתו הזיקה לו. הנתבע סרב לשבת עם התובע לפגישה, הביע חשש שמפגש משותף עם התובע יערער אותו ואמר שאינו מוכן לסכן את היציבות והביטחון של התא המשפחתי שבנה. הנתבע אמר שבשלב זה הוא ורעייתו מתנגדים לקיום הקשר של הקטינים עם התובע, אולם הוא לא שלל כי בעתיד הרחוק אולי ישקול אחרת.

בפרק "סיכום" בתסקיר נכתבו הדברים הבאים: "מדובר בסב שמבקש להחיל קשר עם נכדיו בני 8, 3 חודשים אותם הוא לא מכיר, מאחר ולתפיסתו בניית הקשר תיטיב איתם. בנו, אבי הילדים מצוי בנתק ממושך ממנו של מעל 8 שנים ולתפיסתו עצם הנתק מאביו אפשר לו להתקדם בחייו ולהקים את משפחתו, ואינו מעוניין שילדיו הקטינים יקיימו עמו כל סוג של קשר. לטענתו, קיום הקשר עלול לפגוע בילדים כפי שהקשר עם אביו פגע בו.

על פי תפיסתנו המקצועית, בשלב ההתפתחותי בו הילדים נמצאים, היכולת שלהם לבסס קשר תלויה בהוריהם. ילדים בגילם חווים את העולם דרך הדמויות המשמעותיות בחייהם, קרי הוריהם. במידה והוריהם מתנגדים לקשר עם הסב, לא ניתן לכפות על הקשר בניגוד לרצונם כי עלולות להיות לכך השלכות שליליות על תהליך ההתפתחות התקין. חשוב להדגיש שמעולם ועד היום, אין לקטינים כל היכרות עם הסב, ולכן בנסיבות הקיימות בשלב זה בחייהם לא ניתן לספק את התנאים הבסיסיים הדרושים ליצירת קשר בין הקטינים לסב.

בנוסף, לא ניתן להוציא מכלל אפשרות שחידוש קשר בנסיבות המתוארות עלול להסב לקטינים נזק יותר מאשר לחוות חוויה טובה וחיובית מקיום קשר עם הסב."

8. ביום 12.1.2025 הודיע התובע כי לאחר קבלת התסקיר ועיון בהמלצותיו הוא עומד על המשך ניהול התביעה ועל זכותו לחקור את העו"ס ומבקש כי התיק ייקבע לדיון הוכחות.

משכך, בהחלטה שניתנה באותו מועד נקבע מועד לדיון הוכחות, העו"ס הוזמנה לדיון לצורך חקירתה ונקבע כי כתבי הטענות הנתמכים בתצהירים ישמשו כתצהירי עדות ראשית וכי ככל שהצדדים יחפצו להגיש תצהיר עדות ראשית משלים או להעיד עד מטעמם יגישו תצהירים עד למועדים שנקצבו בהחלטה.

ביום 19.3.2025 הגיש התובע תצהיר עדות ראשית משלים, וכן תצהיר עדות ראשית מטעם אחותו. בקשה שהגיש התובע לזימון נ' ואמה של הנתבעת לעדות, נדחתה בהחלטה מיום 2.4.2025 מהנימוקים שפורטו שם.

ביום 28.5.2025 התקיים דיון הוכחות במהלכו נחקרה --- עו"ס לסדרי דין החתומה על התסקיר (להלן: העו"ס) וכן נשמעה חקירתה הנגדית של אחות התובע. ביום 28.1.2026 הגיש התובע תצהיר עדות ראשית משלים בעקבות לידת בתם של הנתבעים. ביום 24.2.2026 התקיים דיון הוכחות נוסף במהלכו נחקרו התובע והנתבעים.

לאחר זאת, הגישו הצדדים סיכומיהם בכתב.

ב. טענות הצדדים:

9. עיקרי טענות התובע:

- טובת הקטינים מחייבת ייסוד קשר בינם לבין התובע, אשר ייטיב עמם ויעצים את התפתחותם הרגשית והחברתית. על פי הפסיקה, קשר בין נכדים וסבים תורם לטובתם. הנתבעים לא הצביעו על אף עובדה שתוכיח כי טובת הקטינים תיפגע מקשר כזה.
- מניעי הנתבעים לסירובם לקשר נובעים ממסע נקם אישי וגחמות פסולות. טענות הנתבע נטועות בחוויות רגשיות שלו מהעבר עם התובע וקושי נפשי שלו בהווה. הנתבע נוקם את עלבון אמו על חשבון שלושת ילדיו, בעוד שלנתבעת, שלא פגשה בתובע מעולם לפני ההליך המשפטי, אין שום הסבר רציונלי לאנטגוניזם שפיתחה כלפיו. הנתבע עבר בעצמו הליך ניכור בילדותו מצד אמו וכעת הוא משכפל ומזרים את הניכור הזה כלפי ילדיו שלו, על מנת לפרוע חוב דמיוני. הנתבעת ממדרת את אמה אשר אף היא לא ראתה את הקטינים מאז נולדו. אילו נשמעו עדויותיהן של נ' ושל אמה של הנתבעת, כפי שביקש התובע, הן היו מבהירות את תמונת המצב המשפחתית האמתית ואת שיטת הניכור.

- התסקיר הוא קנה רצוף והמלצותיו הן בגדר "סברות כרס" בלבד. המלצות העו"ס אינן נסמכות על מחקר, ניסיון או מומחיות, ובמיוחד לאחר שהעו"ס הודתה בחקירתה כי אין לה ניסיון קודם בניכור סבים וזהו תסקירה הראשון בנושא. התגלו כשלים חמורים בעבודת העו"ס, כגון הקצאת זמן מינימלית לצדדים, ויתור מוחלט על פגישה עם הנתבעת, ואי בירור סיבת הנתק בין הנתבע לבין התובע.
- זכות האפוטרופסות של הנתבעים על הקטינים אינה זכות מוחלטת אלא יחסית. הנתבעים לא קיבלו הרשאה להזיק לילדיהם ולמנוע מהם משאב התפתחות קריטי כמו קשר עם סבם-התובע. זכויות כל הצדדים יכולות לדור יחדיו, ואין לאפשר לנתבעים להטיל וטו שרירותי, מופקר וזדוני על הקשר תוך דחיקת זכותו של התובע ללא צידוק חוקי.
- זכות התובע כסבא היא זכות יסוד המוגנת בחוק יסוד: כבוד האדם וחירותו ובחוק הכשרות המשפטית והאפוטרופסות, תשכ"ב-1962, המקנה לבית המשפט סמכות להסדיר קשר בין סבים לנכדים גם כשההורים בחיים ומתנגדים. מניעת קשר בין התובע לבין הקטינים מהווה פגיעה קשה בכבודו של התובע, ברווחתו הנפשית ובזכותו לממש את זהותו המשפחתית והבין-דורית.
- התובע מבקש כי בית המשפט יורה על קיום מפגשים בינו לבין הקטינים במרכז קשר הקרוב למקום מגורי הנתבעים, באופן הדרגתי, תוך ליווי מקצועי ועל פי הנחיות איש מקצוע; כי בתם של הנתבעים תצטרף למפגשים רק לאחר שתגיע לגיל שנתיים ויום; וכי הצדדים יחלו במפגשים פרטניים אצל מומחה מטעם בית המשפט אשר בשכרו יישא התובע, כדי לאפשר את קיום המפגשים באופן המיטבי ביותר לכל הצדדים.

- כפיית קשר בין הקטינים לתובע מנוגדת לחלוטין לטובת הקטינים ועלולה להסב להם נזק מהותי. גם על פי עמדת גורמי המקצוע הניטרליים, כפיית קשר כזה עלולה לעורר אצל הקטינים הרכים בשנים חרדות, בלבול, רגרסיה התנהגותית כגון הרטבה וגמגום, ואף פגיעה באמון בבני אדם וכאוס בנפשם. העו"ס הבהירה מפורשות כי הנזק שעלול להיגרם לקטינים מקיומו של קשר עולה על התועלת, וכי בהיעדר הסכמה ותיווך הורי פעיל, לא ניתן לבסס קשר תקין עם אדם שהוא עבורם זר לחלוטין.

- אין מקום לכפות קשר במקרה שבו מבוקש ליצור קשר יש מאין להבדיל מחידוש קשר שנקטע. הקטינים מעולם לא פגשו את התובע, לא קיימו עמו כל אינטראקציה ואינם חווים כל חסר רגשי או משפחתי בהיעדרו, שכן הם גדלים במסגרת משפחתית יציבה ותומכת. בהיעדר כל קשר קודם ומשלא הוכח כל נזק לקטינים מאי-קיום הקשר, אין לבית המשפט כלים ממשיים לייצר קשר רגשי כפוי ומלאכותי בניגוד לעמדת הנתבעים-הורי הקטינים.

- החלטת הנתבעים כהורי הקטינים מוגנת תחת עקרון האוטונומיה ההורית וזכות הבכורה של ההורים בגידול ילדיהם. על פי חוק הכשרות המשפטית והאפוסטרופסות והפסיקה, ההורים הם האפוסטרופסים הטבעיים ובעלי הסמכות הבלעדית לקבוע את טובת ילדיהם, והתערבות המדינה תיעשה רק בנסיבות קיצוניות ובהינתן נימוק כבד משקל. שני ההורים מאוחדים באופן עקבי ונחרץ בהתנגדותם לקשר בין הקטינים לבין התובע, ולא הוכח כי החלטתם פוגעת בקטינים. לפיכך יש לכבד את שיקול דעתם ולהימנע מהתערבות שיפוטית הפוגעת באוטונומיה המשפחתית. הקטינים גדלים במסגרת משפחתית יציבה, מתפקדת ותומכת, הם נהנים ממעטפת משפחתית רחבה, מסביבה רגשית מיטיבה וממענה מלא לצרכיהם. לא הוצגה כל אינדיקציה לחסר או לפגיעה בקטינים המצדיקים התערבות. יש לתת משקל מכריע לעמדת הורי הקטינים, ולהימנע מהתערבות חיצונית במערך ביחסים המשפחתי, באופן שישמור על טובת הקטינים ועל יציבות חייהם.

○ התנהלות התובע לאורך השנים ובהליך המשפטי מעידה על קושי חמור בהפנמת גבולות ואי הבנת טובת הקטינים. התובע הצהיר בחקירתו כי אינו זקוק לתיווך הורי ואף הציע להגיע לגינת משחקים כדי לתצפת על הקטינים וליצור עמם קשר ביוזמתו, דבר המלמד על חוסר הבנה של גבולות התנהגות מקובלים. התובע ביקש כי יוזמן תסקיר, אך לאחר שהוגש תסקיר הוא אינו מקבל את המלצותיו ומעלה טענות נגד גורמי המקצוע. התובע אינו מסוגל לקבל עמדה אחרת משלו. כמו כן, התובע עשה שימוש בשיקולים רכשיים ובאיזמי נישול מהצוואה כאמצעי לחץ, ניסה לערב את אם הנתבעת בניגוד לרצונה, וסירב לפנות לאפיק טיפולי לבחינת חלקו בנתק המשפחתי הממושך ורב השנים. התנגדות הנתבעים לקשר בין הקטינים לבין התובע אינה נובעת משיקולים שרירותיים או נקמניים, אלא מתוך תפיסה מגוונת המבוססת על ניסיון חייו של הנתבע.

○ יש לדחות את התביעה ולחייב את התובע בהוצאות משפט ריאליות ולדוגמה בשל התנהלותו המטרידה. התובע עמד על דרישתו לכפות קשר וניהל את ההליך עד תום, תוך הטחת ביקורת קשה בגורמי המקצוע שאותם הוא עצמו ביקש למנות, וזאת חרף המלצותיהם הברורות והמלצות בית המשפט. בנוסף, התובע פעל להלך אימים על הנתבעים כאשר ניסה לזמן לעדות את נ' ואת אמה של הנתבעת.

ג. דיון הכרעה:

11. סעיף 28ב(א) לחוק הכשרות המשפטית והאפוטרופסות, תשכ"ב-1962 (להלן: חוק הכשרות המשפטית והאפוטרופסות), אשר כותרתו "בקשה בעניין קשר בין קטין ובין הורי הוריו" ואשר הוסף לחוק בשנת 2012, קובע כדלקמן: "בית המשפט רשאי, אם ראה שהדבר הוא לטובת הקטין, להחליט בבקשת הורי הוריו בעניין הקשר בינם ובין הקטין."

חוק הכשרות המשפטית והאפוסטרופוסות בנוסחו המקורי לא העניק לסבים מעמד מיוחד. בשנת 1976 הוסף לחוק סעיף 28א העוסק בזכותם של הורים שכולים לקשר עם נכדיהם, והקובע (בנוסחו היום) כי מקום בו מת הורה של קטין, רשאי בית המשפט, ככל שהדבר הוא לטובת הקטין, להחליט בבקשת הורי ההורה המת בעניין הקשר בינם ובין הקטין. סעיף 28ב הרחיב את סמכותו של בית המשפט להורות על קביעת קשר בין סבים לבין נכדיהם גם במקרה בו הסבים אינם הוריו של הורה שנפטר.

על פי דברי ההסבר להצעת התיקון לחוק במסגרתו הוסף סעיף 28ב לחוק הכשרות המשפטית והאפוסטרופוסות, מטרת הסעיף היא עיגון זכותו של ילד כאמור באמנה לזכויות הילד לקשרי משפחה עם הורי הוריו, והכל בכפוף לעיקרון העל – טובת הילד (ה"ח הכנסת תשע"ב מס' 450 עמ' 128).

יצוין כי עוד לפני התיקון והוספת סעיף 28ב לחוק הכשרות המשפטית והאפוסטרופוסות, הכירו בתי המשפט בזכותם של סבים להגיש תביעה לקביעת קשר עם נכדיהם גם מקום בו שני הורי הנכדים היו בחיים, ובזכותם העקרונית של הנכדים לקיומו של קשר עם סביהם בכפוף לטובתם. זאת בין היתר מכוח סעיף 68(א) לחוק הכשרות המשפטית והאפוסטרופוסות, סעיף 3(ד) לחוק בית המשפט לענייני משפחה, תשנ"ה-1995 וסעיף 75 לחוק בתי המשפט [נוסח משולב], תשמ"ד-1984 (ראו למשל: בר"ע (חי') 759/00 פלונים נ' אלמונים (4.12.2000); תמ"ש (ת"א) 37850/99 ג' פ' נ' ש' פ' (21.3.2001); רמ"ש (ת"א) 2102-03-12 ר.פ. נ' ד.פ. (29.7.2012)).

12. במרוצת השנים עמדו בתי המשפט על כך שקשר בין ילד לסביו הוא נגזרת של עקרון טובת הילד, וקיומו של קשר בין ילד לסבים, על דרך הכלל, תורם רבות להתפתחותו הרגשית התקינה של הילד, מאפשר לו להכיר את זהותו ושורשיו ומנחיל לו ערכים מוסריים וחינוכיים.

ראו למשל: ע"א 121/79 פלוני נ' פלונית, פ"ד לד(2) 253 (1979), בעניין חשיבות שמירת קשר בין קטין לבין סבו וסבתו בנסיבות בהן נפטר אחד ההורים; ע"מ (י-ם) 500/09 פלונית נ' אלמוני, (7.1.2010), בעניין החשיבות בשמירה על קשר בין ילדים לבין סבתם עמה היו הורי הקטינים

מסוכסכים (בסופו של דבר שיקול זה נסוג מפני שיקולים אחרים הנוגעים לטובת הקטינים ותביעת הסבתא נדחתה); תמ"ש (קריות) 5712-09-09 פלונית נ' אלמונית (11.7.2010), שם נדונה תביעת הורי אביו של קטין אשר לא קיים קשר עם הקטין, ונכתב כי ככלל טובתו של קטין לקיים קשר שוטף ורצוף עם שני חלקי משפחתו ועם הסבים משני הצדדים, במיוחד במצבי משבר כגירושם של הורי הקטין; תמ"ש (י-ם) 5580/07 נ.ל. נ' א.מ. (16.8.2010), בעניין חשיבות הקשר בין ילדות לבין הורי אמן שנפטרה למרות התנגדות אביהן; תמ"ש (ראשל"צ) 35101-03-12 ר.א. נ' י.א. (30.9.2013), בעניין חשיבות קשר בין סבים לנכדיהם בראי טובת הילד, בנסיבות בהן נפטר האב בעיצומו של סכסוך גירושין קשה שהתנהל בין הורי הקטין; תמ"ש (טב') 25454-03-12 פלוני נ' פלונית (29.11.2015), בעניין חידוש קשר בין ילד לבין אמו והוריה של אמו, בניגוד לרצון אביו של הילד אשר בינו לבין אם הילד סכסוך מר; תמ"ש (ב"ש) 3089-05-13 פלונים נ' אלמונית (4.11.2014), בעניין חשיבות קשר בין סבים לבין נכדם בנסיבות בהן איבד הקטין אחד מהוריו; תמ"ש (טב') 13570-03-11 פלוני נ' פלונית (2.2.2015), בעניין קביעת הסדרי קשר בין סבים לבין נכדם הקטין, בנו של בנם המנוח; תמ"ש (ת"א) 21609-11-16 ח' נ' מ' (1.1.2018), בעניין חשיבות הקשר בין ילד לבין סבתו, אם אביו שנפטר, עמה היה בקשר אמיץ ואיתן לפני פטירת אביו; תמ"ש (נצ') 51006-08-17 א.ק. נ' א.א. (15.2.2018), בעניין קביעת זמני שהות מוגבלים ומותנים בטיפול והדרכה בין ילד לבין סבתו, אם אמו שעברה להתגורר בחו"ל, וזאת לאחר שהילד התגורר אצל הסבתא וביניהם קשר חם, הדוק, רב שנים ובלתי ניתן לויתור, ונקבע שיש להעביר את הילד לחזקת אביו; א"פ (טב') 37732-08-17 פלוני נ' אלמוני (16.12.2018), בעניין קביעת הסדרי קשר בין ילדים לבין סבתם וסבם, הורי אמם שנפטרה, עמם היו בקשר עובד לפטירת האם; עמ"ש (ת"א) 13967-09-19 מ' ז' נ' ר' ז' (9.1.2020), בעניין חשיבות קיומו של קשר שוטף ורצוף של קטינים עם בני המשפחה המורחבת בכלל ועם הסבים משני הצדדים בפרט; תמ"ש (חי') 49489-05-17 א' ו' נ' א' מ' (17.8.2020), בעניין חשיבות הקשר בין ילד לבין הורי אביו, כאשר האב נמצא בנתק מהילד; תמ"ש (צפת) 22066-07-19 פלונית נ' ס' (17.1.2022), בעניין קביעת הסדרי קשר מפוקחים בין ילדים לבין סבתם, עמה קיימו בעבר קשר יומיומי והדוק, וממנה נותקו על פי החלטת הוריהם מבלי שהניתוק הוסבר להם; תמ"ש (פ"ת) 70281-03-24 ש.ס. נ' א.ס. (11.2.2025), בעניין קביעת הסדרי קשר בין ילד לבין סבתו וסבו, הורי אביו שנפטר, עמם היה בקשר בעבר.

13. אולם, החשיבות הרבה בקיומו של קשר בין ילד לבין סביו אינה עומדת לבדה, אלא יש לבחון לצדה שיקולים אחרים הקשורים בטובתו של הקטין. סעיף 28ב(א) לחוק הכשרות

המשפטית והאפוטרופסות מכפיף את סמכותו של בית המשפט להחליט בעניין קיומו של קשר בין קטין לבין הורי הוריו, לעיקרון טובת הקטין. זאת כנלמד מלשונו של הסעיף ("בית המשפט רשאי, אם ראה שהדבר הוא לטובת הקטין..."). המחוקק לא קבע כי לסבים קיימת זכות אוטומטית לקיומו של קשר עם נכדיהם הקטינים, גם מקום בו הוריהם של הקטינים מתנגדים לקיומו של קשר. אלא, נקבע כי הסמכות להחליט בבקשת הסבים בעניין הקשר נתונה לשיקול דעתו של בית המשפט, והיא כפופה לכך שבית המשפט מצא שקיומו של הקשר הוא לטובת הקטין.

14. היות טובת הקטין השיקול המנחה, לא נלמד רק מנוסחו של סעיף 28ב(א) לחוק הכשרות המשפטית והאפוטרופסות ומהצעת התיקון לחוק שהזכרה לעיל. כתמיד, גם בהקשר זה, כאשר בית המשפט דן בעניינו של קטין, טובתו של הקטין שעניינו נדון היא שיקול העל שעל יסודו על בית המשפט להכריע. כדברי כב' השופט מ' חשין בבג"ץ 5227/97 דויד נ' בית הדין הרבני הגדול בירושלים, פ"ד נה(1) 453, 460 (1998): "בסכסוך הנסב על מעמדו של קטין, טובתו של הקטין היא עמוד האש היא עמוד הענן שיליונו הדרך. טובתו של הקטין היא שיקול-העל, והיא שתכריע."

15. על מנת להשיב לשאלה מהי טובתו של הקטין שעל הפרק בסוגיה הנדונה, נוהגים בתי המשפט לעשות שימוש בתסקירי רשויות הרווחה. לתסקירי רשויות הרווחה נודעת חשיבות רבה. אמנם תסקיר אינו חוות דעת מומחה כהגדרת סעיף 20 לפקודת הראיות [נוסח חדש], תשל"א-1970. אך נפסק כי יש לתת לתסקיר משקל דומה למשקל חוות דעת מומחים, וכי יש צורך בנימוקים כבדי משקל על מנת לסטות מהמלצותיו. זאת הגם ששיקול הדעת הסופי נותר בידי בית המשפט שאינו משמש כחותמת גומי להמלצות העו"ס. ראו בעניין זה, למשל: בע"מ 4746/13 פלונית נ' עו"ס לחוק הנוער המחלקה לשירותים חברתיים לב העיר למשפחה בעיריית תל אביב - יפו (4.7.2013); בע"מ 61114-02-25 פלונית נ' פלונית (31.3.2025); עמ"ש (ת"א) 8704-07-24 פלונית נ' אלמוני (7.7.2025); עמ"ש (ת"א) 62520-07-24 פלוני נ' המחלקה לשירותים חברתיים – אור יהודה – סדרי דין. (27.8.2024)

16. במקרה שלפניי, השאלה היא האם טובתם של הקטינים – בן כ- 4 שנים, בן כ- 3 שנים ובהמשך גם התינוקת שכיום היא בת פחות משנה – כי יתקיים בינם לבין סבם-התובע קשר, וזאת בנסיבות בהן הם מעולם לא פגשו בתובע ואינם מכירים אותו, הוריהם אינם בקשר עם התובע ושני הוריהם תמימי דעים ומתנגדים לקיומו של קשר בין הקטינים לבין התובע.

כאמור, לבקשת התובע הוזמן תסקיר רשויות הרווחה לבחינת טובת הקטינים בקשר לסוגיה הנדונה. העו"ס נפגשה עם התובע ועם הנתבע ושוחחה עמם והביאה בחשבון גם את גילם הצעיר מאוד של הקטינים ואת העובדה שהם לא נפגשו עם התובע מעולם וכלל אינם מכירים אותו. על פי התסקיר, עמדת התובע העומד על כיוון קשר בנסיבות המקרה מבטאת תפיסה פשטנית שאינה מראה הבנה עמוקה של צרכי הקטינים ותלותם בהוריהם. לפי התסקיר, יכולתם של הקטינים לבסס קשר בשלב ההתפתחותי בו הם נמצאים, תלויה בהוריהם. הקטינים אינם מסוגלים לפתח קשר עצמאי ללא תיווך הוריהם. כדי שקטינים בגיל הרך יוכלו לבסס קשר עם סבם, אותו הם כלל לא מכירים, הם זקוקים להוריהם שיתווכו, יכוונו, יעודדו ויתנו את ברכת הדרך לקשר. עוד על פי התסקיר, לכפיית קשר בין התובע לבין הקטינים בניגוד לרצון הוריהם- הנתבעים עלולות להיות השלכות שליליות על תהליך ההתפתחות התקין של הקטינים.

17. לבקשת התובע, העו"ס נחקרה בבית המשפט. בחקירתה הבהירה העו"ס כי על פי תפיסתה המקצועית, ישנה חשיבות עקרונית לקשר בין סב לנכדיו, וכי ככלל קיומו של קשר כאמור משרת את טובת הקטינים (דיון ביום 28.5.25, עמ' 16 ש' 20-23 ועמ' 20 ש' 15-19). גם בחקירתה בבית המשפט עמדה העו"ס על כך שבנסיבותיו של מקרה זה, הגם שנקודת המוצא היא שקשר בין קטינים לסביהם הוא טוב עבורם במצב אופטימלי, במקרה זה יצירת קשר בין התובע לבין הקטינים אינה בטובת הקטינים, ואף עלולה להזיק להם. ראו דברי העו"ס בחקירתה: "... אנחנו סברנו שהנזק שעלול להיגרם עולה על התועלת שאולי תהיה בחוויה חיובית שאני גם ככה סבורה שהסיכוי לה הוא מאוד מאוד מאוד קטן כי כפי שאמרתי קודם בגיל הזה ... ילדים לא יכולים לפתח קשר עם אדם זר ללא התיווך של ההורים שלהם הדמויות ההתקשרות שבהם הם תלויים ועל זה, זה כן מבוסס ... בשלב הזה ככל שאין את ברכת הדרך של ההורים ושאינן את התיווך שלהם ושהילדים תלויים בהוריהם הם הגורם המשמעותי הדומיננטי בחיים שלהם הם

לא, הם נזקקים לברכת הדרך של המשפחה של ההורים שלהם. ככל שזה לא יהיה הם לא יוכלו לפתח קשר ולהפך זה עלול גם להסב להם נזק זה עלול לגרום לחרדות זה עלול לגרום לבלבול מאוד גדול זה עלול לגרום לרגרסיה התנהגותית זה עלול להוביל בגילאים האלה לכל מיני סימפטומים של חרדה כמו הרטבה כמו גמגום כמו עוד דברים שאנחנו לא רוצים לפגוע בהתפתחותם הנפשית ולסכן אותה ... ילדים בגיל הזה כשהם בחרדה ... הם מבטאים כל מיני סימפטומים התנהגותיים ... אנחנו יודעים שילדים בגיל הזה הם ילדים מאוד מאוד פגיעים ולכן כל קשר שלא, שאנחנו רואים איך --- [הנתבעים] מרגישים כלפי הבקשה הזאת עלול להכניס אותם למצוקה של ממש" (עמ' 10 ש' 23 - עמ' 11 ש' 20). עוד ראו דברי העו"ס בהמשך חקירתה, כי קיום קשר בין התובע לבין הקטינים במצב הנוכחי עלול להביא לפגיעה באמון של הקטינים בבני אדם (עמ' 24 ש' 29-34), ואף להביא ל"שינויים מבנים באישיות שלהם שעלולים לא לקרות בהתאם לשלב התפתחות שהם צריכים בשביל שילד יוכל ליצור קשרים מיטיבים ובריאים ומספקים הוא צריך להרגיש ביטחון בקשר הוא צריך להרגיש שהאנשים בעולם הם טובים הוא לא צריך לחוות את העולם כמסוכן כעוין אם זה מה שההורים שלו חווים ושוב אני לא נכנסת למה שהיה באמת אבל אם ההורים חווים אותו כאדם עוין פוגעני מסוכן אז הילד הזה עלול להיפגע ... הוא לא יוכל לבסס קשר בטוח ככה וזה עלול להשפיע גם על מערכות היחסים שהוא יקיים בעתיד" (עמ' 25 ש' 4-11). כן ראו דברי העו"ס כי כפיית קשר עלולה ליצור חרדה מאוד גדולה ובלבול מאוד גדול ולהכניס את הקטינים למצוקה גדולה (עמ' 25 ש' 23-34). העו"ס עמדה על כך שנוכח גילם הצעיר של הקטינים, הם עדיין אינם יכולים להביע את רצונם ולהגיד מה טוב להם (עמ' 11 ש' 24-26). העו"ס נשאלה על ידי ב"כ התובע בעניין התמודדות הקטינים עם העדרו של התובע מחייהם בעתיד כאשר יגיעו לגיל שש שנים, והשיבה: "בהחלט יכול להיות שהוא ישאל ושהוא כבר מבין בגיל הזה שלילדים יש גם סבא וסבתא וההורים שלו יצטרכו להסביר לו את המציאות בהתאם לגילו ולמה שהוא יכול לתפוס ולהבין ... יש הרבה משפחות שיש בהם מורכבויות והוא יגדל לתוך המשפחה וזאת המורכבות בתוך המשפחה הזאת" (עמ' 12 ש' 4-14; כן ראו בהמשך תשובת העו"ס לעניין התמודדות הקטינים בעתיד עם העדר קשר עם התובע, בעמ' 21 ש' 1-14). לשאלת ב"כ הנתבעים אישרה העו"ס כי מלבד שאלת טובת הקטינים ביחס לקיומו של קשר עם התובע, גם הקושי המעשי בקיום קשר בגילאי הקטינים בניגוד לרצון הוריהם משליך על טובתם (כדברי העו"ס, "לא נמסור ילדים לאנשים זרים בתוך מרכז קשר", עמ' 23 ש' 16).

18. לא מצאתי כי במקרה זה קיימים נימוקים כבדי משקל המצדיקים סטייה מהמלצות התסקיר. נהפוך הוא. אף שהתסקיר אינו ארוך, הוא מנומק, ולכך יש להוסיף את דברי העו"ס בחקירתה בבית המשפט במסגרתה היטיבה להסביר את המסקנה לפיה קיומו של קשר בין התובע לבין הקטינים בשלב זה של התפתחותם אינו בטובתם ועלול להזיק להם. התרשמתי כי עבודת העו"ס נעשתה במקצועיות ובנאמנות, כי נשקלו שיקולים הקשורים בטובת הקטינים וכי המסקנות מנומקות היטב.

איני מקבלת את טענות התובע לפיהן יש לדחות את המלצות התסקיר מאחר שהן אינן נסמכות על מחקר, ניסיון או מומחיות. אמנם העו"ס העידה כי זהו התסקיר הראשון שהיא עורכת בעניין קשר בין נכדים לסבים, אך היא העידה עוד כי היא עובדת כעו"ס לסדרי דין משנת 2016, היינו כ-9 שנים לפני מעורבותה בעניין משפחה זו (דיון מיום 28.5.25, עמ' 7 ש' 19-24). מכאן שהעו"ס מנוסה בשאלות המקצועיות הרלוונטיות הנוגעות להתפתחותם של קטינים. לא זו אף זו, העו"ס העידה כי התסקיר נערך כתוצאה מעבודת צוות, יחד עם ראש צוות סדרי דין אשר נכחה עמה בפגישות שקיימה לצורך הכנת התסקיר וכן בדיון בבית המשפט, וכי במחלקתם טופלו בעבר מקרים של חידוש קשר בין סבים לנכדים (עמ' 7 ש' 16-18, עמ' 8 ש' 2-4). גם מטעם זה לא ניתן לקבל את הטענה שהתסקיר אינו מבוסס על ניסיון מקצועי. יוער בהקשר זה כי התובע העלה טענה בעניין דברים שאמרה לו לכאורה ראש צוות סדרי דין בעניין ניסיונה. ברם אין מקום לקבל טענתו בעניין זה, שכן היא מבוססת על דבריו שלו בלבד, ואף שראש צוות סדרי דין נכחה באולם בית המשפט והיה באפשרותו ב"כ התובע לחקור אותה לו חפץ בכך, הדבר לא נעשה (עמ' 10 ש' 7-10). העו"ס היא אשת מקצוע אשר לה מומחיות בסוגיות הקשורות בהתפתחות קטינים, ולא מצאתי כי העובדה שמסקנותיה בעניין נזקים העלולים להיגרם לקטינים כתוצאה מכפיית קשר בינם לבין התובע בניגוד לעמדת הוריהם אינן מבוססות על מחקר ספציפי בעניין, פוגמת בתסקיר באופן המצדיק סטייה מההמלצות.

עוד טען התובע, כי התגלו כשלים חמורים בעבודת העו"ס, אשר הקדישה לשיטתו זמן מועט בלבד לפגישות עם הצדדים, לא נפגשה עם הנתבעת ולא ביררה את הסיבה לנתק. אולם, על פי חקירתה הנגדית של העו"ס, הפגישה עם התובע נמשכה כשעתיים והפגישה עם הנתבעת נמשכה כשעה. העו"ס הסבירה כי, כפי שציינה בתסקיר, הוחלט לוותר על פגישה עם הנתבעת לבקשת הנתבע, אשר הסביר שהנתבעת תומכת בו ונמצאת בעמדה דומה לשלו ושההליך המשפטי עולה

להם לא מעט כסף וגורם להם להפסיד ימי עבודה (עמ' 9). הסבריה של העו"ס בעניינים אלה מספקים בעיניי. יצוין בהקשר זה כי הנתבעת נחקרה בחקירה נגדית בבית המשפט והביעה באופן ישיר את עמדתה המתנגדת לקיומו של קשר בין הקטינים לבין התובע, וזאת בין היתר משום התנהלות התובע במסגרת ההליך המשפטי לרבות מול בני משפחתה אותם ניסה לגייס לצדו. העו"ס ציינה כי הנתבע אינו מעוניין בקשר עם התובע נוכח חוויותיו האישיות בקשר עם אביו. העו"ס לא אמורה הייתה לערוך בירור עובדתי מעמיק של היסטוריית היחסים המשפחתיים ושל אירועים קונקרטיים שהביאו את הנתבע להחליט לנתק את קשריו עם התובע, והאופן בו התייחסה העו"ס לרקע לנתק בין התובע לבין הנתבע אינו מצדיק דחיית המלצות התסקיר. ראו גם דברי העו"ס בעניין זה בחקירתה הנגדית: "בסופו של דבר אני לא מתמקדת בסיפור של --- [הנתבע] ושל אבא שלו אני מתמקדת בטובת הקטינים בשלב הזה ..." (דיון מיום 28.5.25, עמ' 19 ש' 8-9).

נוכח כל המפורט לעיל, אני מקבלת את טענת התובע לפיה התגלו כשלים חמורים בעבודת העו"ס, המצדיקים דחיית המלצות התסקיר.

לא למותר לציין בנוסף, כי חרף טענותיו של התובע נגד התסקיר ומסקנותיו, אין בסיכומיו התמודדות עם עמדתה המקצועית של העו"ס לפיה בגילם הצעיר של הקטינים ביסוס קשר בינם לבין התובע תלוי בתיווך הוריהם.

19. המונח "טובת קטינים" מורכב מכמה שיקולים אשר לעתים כל אחד מהם בנפרד מוביל למסקנה אחרת, ועל מנת להכריע בשאלה מהי טובתם של הקטינים שעניינם נדון ביחס לשאלה מסוימת, יש לבחון את הנסיבות בכללותן ולאזן בין השיקולים השונים המרכיבים את טובתם. כאמור, נקודת המוצא היא שטובתו של קטין ככלל היא להיות בקשר עם בני משפחתו המורחבת ובכלל זה עם סבו וסבתו משני הצדדים. באופן כללי, בקשר כאמור יש כדי לסייע בהתפתחותו הרגשית התקינה של קטין, כמפורט בפסיקה שהוזכרה לעיל. גם במקרה שלפניי ניתן לצאת מנקודת הנחה כי אם יתקיים קשר בין הקטינים לבין התובע-סבם, יהיה בכך כדי לסייע לקטינים להכיר את שורשיהם ולהעשיר את עולמם. אולם, יש להביא בחשבון גם כי טובת הקטינים היא בשמירה על יציבות חייהם ויציבות התא המשפחתי הגריעיני בו הם גדלים. טובת הקטינים היא שלא יתערער המצב הרגשי

של הוריהם המגדלים אותם ומטפלים בהם באופן יומיומי. טובת הקטינים היא שלא תחול הסלמה במתח המשפחתי, ולא תפגע רווחת הוריהם באופן אשר יזיק להם בעקיפין במיוחד בגילם הרך ותלותם הרבה בהוריהם. ככלל, ילדים סובלים מעצם קיומו של קונפליקט משפחתי, בפרט כאשר הם עומדים בעין הסערה ובמוקד המחלוקת. טובת הקטינים היא שלא להיות בתווך בין בני משפחתם הניצים. טובת הקטינים היא בשמירה על איתנות הקשר בינם לבין הוריהם ומניעת ערעור המעמד ההורי. טובת הקטינים, נוכח גילם הצעיר, היא שלא ייכפה עליהם קשר עם אדם אותו הם אינם מכירים כאשר הוריהם מתנגדים לקשר ומשכך אינם מסוגלים לתווך להם את הקשר עמו כחיובי ומיטיב.

בע"מ (י-ם) 500/09 פלונית נ' אלמוני (7.1.2010), עמד בית המשפט על החשיבות הרבה שיש בשמירת קשר בין ילדים לסבתם, ואף על פי כן, דחה את תביעת הסבתא לחידוש קשר עם נכדיה לו התנגדו הוריהם של הילדים. בית המשפט עמד על כך שהקמת קשר "דורשת קצה חוט של שיתוף פעולה מצד ההורים. מאידך כפיית קשר כזה בגילם הצעיר של הילדים, ספק אם תהיה אפקטיבית, ומכל מקום, בוודאי יהיה לה מחיר בראי של טובת הילד, בשל הפגיעה באוטונומיה ההורית כלפי של התא המשפחתי הצר, אשר איננה מיטיבה עם ילדים ... היחסים הקשים בין המשיבה למערערת, במשולב עם גילם הצעיר של הילדים, מביאים לכך שלא נראה כי כפיית קשר בשלב הזה תשרת את טובת הילדים ... לאור עמדתם העיקשת, ובשים לב לגילם הצעיר של הילדים, העמדה שהביעה פקידת הסעד, כי לא ניתן, מעשית, לכפות קשר בין הילדים למערערת, באופן שיתרום לטובת הילדים, הינה אך מסתברת ... מנקודת ראות זו יש לבחון מחד, את הנזק לילד ממניעת הקשר עם הורי ההורים אך מאידך, אין להתעלם מן הגריעה בטובת הילדים כתוצאה מן ההתערבות באוטונומיה של התא המשפחתי המצומצם. באיזון בין אלו, ובשים לב לגילם הצעיר של הילדים, הערכתי היא כי הנזק בכפיית קשר בשלב זה יעלה על התועלת שבו" (סעיפים 45, 49 ו- 53 לפסק דינה של כב' השופטת תמר בזק-רפפורט). דברים אלה נכונים גם למקרה שלפניי. אמנם פסק הדין במקרה שהובא בפסקה זו ניתן לפני שחוקק סעיף 28ב לחוק הכשרות המשפטית והאפוטרופסות. אולם, הדברים בעניין השיקולים השונים המרכיבים את טובת הקטינים, תוך התייחסות גם להשפעת כפיית קשר עם סביבה בניגוד לעמדת הוריהם על טובתם – יפים גם למקרה שלפניי.

20. בחינת השיקולים השונים המרכיבים את טובת הקטינים ועריכת איזון ביניהם מובילים למסקנה שטובת הקטינים היא כי בעת הזו לא יקבע קשר בינם לבין סבם-התובע בניגוד לעמדת הוריהם-הנתבעים. למען הסר ספק, מסקנה זו נכונה גם אם אין יסוד לחששו של הנתבע מפני התנהלות פוגענית של התובע כלפי ילדיו הקטינים, כפי שהוא חווה בקשר של התובע עמו. שכן, בגילם הרך של הקטינים, נוכח השלב ההתפתחותי בו הם נמצאים ובשל התנגדותם הנחרצת של הוריהם לקיומו של קשר עם התובע, כפיית קשר בין הקטינים לבין התובע לא תשרת את טובת הקטינים. בכל ההבנה לרצונו של התובע בקשר עם נכדיו, אין בידי לסייע לעת הזו. המוקד הוא בשאלת טובתם של הקטינים, ולא ברצון או בצורך של התובע, ומצאתי שיש בכינונו ובקיומו של קשר בשלב זה כדי להזיק לקטינים יותר מאשר להועיל להם. התובע הפנה לפסקי דין בהם נקבע קשר בין קטינים לבין סבם וסבתם, אולם נסיבות המקרים שנדונו שם אינן דומות לנסיבות המקרה שלפניי. באף אחד מפסקי הדין אליהם הפנה התובע לא נקבע קשר בין קטינים רכים בשנים לבין סבם עמו הם מעולם לא היו בקשר, בניגוד לעמדתם האחידה של שני הוריהם של הקטינים.

21. אף שרצון התובע לקיים קשר עם נכדיו היחידים הוא אנושי, מובן ונוגע ללב, בזהירות רבה אציין כי יתכן שהתנהלותו אינה משרתת את השאיפה לכינונו של קשר, ואף עלולה, לצערי, להביא לתוצאה הפוכה. מבלי להתיימר לחקור כליות ולב, התנהלות התובע כפי שעלתה ונחשפה ב"קצה הקרחון" שהוא ההליך המשפטי, הראתה קושי בקבלת עמדת בנו-הנתבע כלגיטימית וכיבוד רצונו. עמידת התובע על ניהול ההליך המשפטי עד תומו, תוך חקירת הנתבעים בחקירה נגדית והגשת בקשה להעיד גם את אמו של הנתבע ואת אמה של הנתבעת, היא זכותו המלאה של התובע. אך מטבע הדברים אין בה כדי לקדם פיוס או לגרום לנתבעים לבטוח בו ולחוש כי יכבד את הגבולות שהם בוחרים להציב ואת סמכותם ההורית. נראה שלא מועילה גם העובדה שביחס לטענות שהעלה הנתבע בעניין חוויותיו בקשר מול התובע, פטר עצמו התובע במילים "נו? אז מה?" (סעיפים 15.5 ו-15.6 לסיכומים). ניתן להבין ללב הנתבע אשר חווה את הגשת התביעה והעמידה עליה כניסיון של התובע להתערב בתא המשפחתי שהקים ובאוטונומיה ההורית שלו, לאחר שבחר, שנים לפני הקמת התא המשפחתי, לנתק את קשריו עם אביו. ניסיון התובע להתכחש לכך שהסעד אותו הוא מבקש הוא כפיית קשר, אינו ברור (סעיף 3.3 לסיכומי התשובה שהגישה התובע). הרי כל מהותה של התביעה היא בקשת התובע כי יתקיים

קשר בינו לבין ילדיו הקטינים של בנו, חרף התנגדות בנו ורעייתו. עמדת הנתבע בתחילת ההליך הותירה פתח לשינוי בהמשך ולקיומו של קשר בעתיד כשיתבגרו מעט הקטינים (ראו גם תיאור שיחת הנתבע עם העו"ס כפי שהובא בתסקיר, לפיו הנתבע לא שלל שבעתיד הרחוק לא יתנגד לקשר). אולם לצערי נדמה שלאורך ההליך הלך הפתח ונסגר, ואין לי אלא לקוות ולאחל כי תימצא הדרך לפתוח אותו שוב. לעתים, ובפרט כאשר עוסקים במארג עדין של יחסים משפחתיים, אף שקיימת זכות בדין לפנות לבית המשפט ולבקש סעד, מזור אין בכך, והמפתח לריפוי אינו בידיו של בית המשפט. ישנם מצבים בהם הפנייה לבית המשפט אך מעמיקה את הקרעים ביחסים המשפחתיים וחותרת תחת המטרה אותה נועד ההליך להשיג – קיומו של קשר משפחתי. כמובן, כל מקרה לגופו ועל פי נסיבותיו.

משנמצא כי קיומו של קשר בין התובע לבין הקטינים מנוגד לטובת הקטינים בשלב זה של חייהם, דין התביעה להידחות.

22. למעלה מהדרוש, ומאחר שהתובע הקדיש חלק ניכר מטענותיו לסברתו בעניין הבסיס עליה עומדת התנגדות הנתבע לקשר בינו לבין הקטינים, אציין כי לא התרשמתי שהתנגדות הנתבע לקשר מבוססת על יצר נקמה, אלא על תפיסתו בנוגע לטובת הקטינים. קשה לקבל את טענת התובע לפיה הנתבע "עבר תהליך ניכור" כשהיה ילד ונער ומכאן נובעת עמדתו, שכן הנתבע החליט לנתק את קשריו עם התובע רק שנים לאחר שבגר. כאמור, הנתבע התגורר עם התובע לאחר שהתובע ואמו של הנתבע נפרדו וכאשר הנתבע היה סטודנט באוניברסיטה, ואף עובדה זו נראית כמנוגדת לתזה שמנסה התובע להציג. התובע הפנה לטענות שהעלה הנתבע בכתב ההגנה בניסיון להראות שהוא ניזון מפי אמו ונלחם את מלחמתה. אך לא ניתן להתעלם מכך שהטענות פורטו בכתב ההגנה במענה לטענות שפרס התובע בכתב התביעה (ראו גם תשובת הנתבע בחקירתו הנגדית, פרוטוקול הדיון מיום 24.2.26, עמ' 12 ש' 11-14). זאת ועוד, גם אם אמו של הנתבע מסרה לנתבעים מידע שנכלל בכתב ההגנה, אין בעובדה זו כשלעצמה כדי ללמד שהתנגדות הנתבעים לקשר בין התובע לבין הקטינים נובעת מעמדתה.

הנתבע נחקר בעניין הטעם בשלו הוא מתנגד לקיום קשר בין הקטינים לבין התובע, שלל כי הוא מונע מעלבון או מנקמה, והעיד: "אני בחרתי את הבחירה שלי לטובתי ולטובת הילדים שלי בהמשך. קודם כל בחרתי את זה עבורי, הרבה לפני שהיו לי ילדים. והמשכתי לבחור את זה עבור ילדיי, ודעתי רק התחזקה" (פרוטוקול הדיון מיום 24.2.26, עמ' 11 ש' 36-38, וכן ראו חקירת הנתבע בעמ' 12 ש' 24-31 ובעמ' 14 ש' 17-39). דברי הנתבע הרשימו כאותנניים ואמינים והם מתיישבים עם שאר העובדות, כאמור. הנתבע העיד כי הוא רואה סכנה של ממש לטובת הקטינים אם יתקיים קשר בינם לבין התובע, בכך ש"זה עלול לערער את התא המשפחתי שלנו, זה עלול לבלבל את הילדים, זה עלול לעשות להם נזק ולשים אותם בסיטואציה שבגילה הם לא יודעים להתמודד איתה. זה עלול לעורר בהם פחד מאוד גדול" (עמ' 18 ש' 20-31).

גם העו"ס לא התרשמה כי עמדת הנתבע נובעת מיצר נקמה. לשיטתה, תחילה על התובע לעבור תהליך של טיפול, לקיחת אחריות והתבוננות. ראו דבריה בחקירתה: "הנתק הזה כבר מעל 8 שנים אני לא מרגישה שזה איזשהו ניסיון של --- [הנתבע] לנקום באביו או לנסות להחזיר לו זה נתק שהוא התחיל איתו עוד הרבה לפני שהיו לו ילדים עוד לפני שהוא הקים משפחה ויותר מזה הוא הרגיש שלולא ההתרחקות והניתוק הוא לא יוכל להמשיך ולהתפתח בחיים שלו. ולא רואה דרך אחרת חוץ מזה שקוד כל תהיה איזושהי לקיחת אחריות והתבוננות ובתהליך ארוך של --- [התובע] עם עצמו... לא מדובר כאן באיזשהו רצון לנקום לעשות דווקא להעניש מדובר פה בבן-אדם שבחר לנתק את חייו מאביו עוד הרבה שנים לפני כן מתוך הבנה שההתנהלות של אביו שהקשר ביניהם כל כך פוגעני להתפתחותו הנפשית שהוא חייב להתנתק ממנו..." (דיון מיום 28.5.25, עמ' 13 ש' 5-10 וש' 26-30). כן ראו דברי העו"ס בהמשך חקירתה: "--- [הנתבע] נתן איזושהי דוגמה לניסיון לדבר עם אביו מספר פעמים מה שלא הצליח שרק הסב עוד כאב ובסופו של דבר --- [הנתבע] בחר להתנתק אחרי שהוא הבין שאין אפשרות לייצר עם אביו איזשהו תיקון ליחסים ... --- [הנתבע] דיבר על חוויות בקשר שלו עם אביו שלא קשורות לקשר עם האם גם אם בעבר היה כמו שאתה אומר היה ניכור אני לא יודעת היו לו מספיק שנים חי 4 שנים עם אביו באותו בית היו מספיק שנים שבהם יכל להיות משהו אחר ועובדה שזה לא קרה ו--- [הנתבע] דיבר על-כך שהקשר עם אביו הוא זה שפגע בו ללא קשר לאמו" (עמ' 15 ש' 8-10 וש' 29-33). לעניין דברי העו"ס לפיהם הומלץ לתובע לנסות ללכת לאפיק במסגרתו הוא עצמו יעבור תהליך טיפולי, ראו עמ' 12 ש' 32 - עמ' 13 ש' 1.

23. התובע הלין בסיכומיו על כך שנדחתה בקשתו לזמן לעדות את נ' ואת אמה של הנתבעת. לשיטתו, אילו עדויותיהן היו נשמעות, היה בכך כדי להבהיר את תמונת המצב המשפחתית ואת שיטת הניכור, כהגדרתו. הטעמים בשלם נדחתה בקשת התובע לזמן את נ' ואת אמה של הנתבעת לעדות פורטו במסגרת ההחלטה שניתנה בעניין זה. מלבד זאת, יוטעם, כי היה באפשרות התובע לחקור את הצדדים עצמם ולשמוע את עדויותיהם בעניין קשריהם של הקטינים עם בני משפחתם, ואכן הדבר נעשה. בגדר כך עלה כי הקטינים מקיימים קשרים משפחתיים מורחבים לרבות עם סבתם נ', עם סבם אביה של הנתבעת ועם רעייתו, ועם דודו של הנתבע אחיה של נ', ואינם בקשר עם אמה של הנתבעת על פי בחירתה של אם הנתבעת עמה הנתבעת אינה בקשר (חקירתו הנגדית של הנתבע בדיון מיום 24.2.26 עמ' 19 ועמ' 20 ש' 30-34, חקירתה הנגדית של הנתבעת בעמ' 23 ש' 28 - עמ' 25 ש' 12). ממילא, גם אם היה מקום לחשוב שהנתבעים מחליטים שלא לקיים קשר עם התובע ללא סיבה מוצדקת ואף אם היה מקום לקבוע שהנתבעת החליטה שלא יתקיים קשר בין הקטינים לבין אמה (ולמען הסר ספק, איני קובעת כך), לא היה בקביעות כאמור כדי לשנות את התוצאה. שהרי, כך או כך, השאלה שעל הפרק היא, כאמור, מה טובת הקטינים במצב הדברים הנוכחי, ובין היתר בשים לב לגילם הצעיר, לכך שמעולם לא קיימו קשר עם התובע ואינם מכירים אותו, ולכך שהוריהם אינם בקשר עם התובע ושניהם מתנגדים לקשר.

24. עוד למעלה מהצורך, ומאחר ששני הצדדים העלו טענות בעניין האוטונומיה ההורית ומגבלותיה, אדרש בקצרה גם לסוגיה זו. סעיף 14 לחוק הכשרות המשפטית והאפוטרופסות קובע כי "ההורים הם האפוטרופסים הטבעיים של ילדיהם הקטינים". סעיף 15 לחוק הכשרות המשפטית והאפוטרופסות קובע כי "אפוטרופסות ההורים כוללת את החובה והזכות לדאוג לצרכי הקטין, לרבות חינוכו, לימודיו, הכשרתו לעבודה ולמשלח-יד ועבודתו, וכן שמירת נכסיו, ניהולם ופיתוחם; וצמודה לה הרשות להחזיק בקטין ולקבוע את מקום מגוריו, והסמכות לייצגו". נקודת המוצא היא, אפוא, כי ההורים הם האפוטרופסים של ילדיהם הקטינים וכחלק מכך וחובתם וזכותם לקבל החלטות הנוגעות לאפוטרופסות ובכלל זה לסדר יומם של הקטינים.

אולם, זכות האפטרופסות של ההורים אינה מוחלטת, ולעתים היא תיסוג, ויהיה על בית המשפט להתערב ולהכריע בניגוד לעמדת ההורים או מי מהם. כך, למשל, כאשר בין ההורים מחלוקת בעניין הנוגע לאופן הפעלת אפטרופסותם (סעיף 19 לחוק הכשרות המשפטית והאפטרופסות), וכן כאשר בין ההורים הסכמה אולם הם פועלים באופן המנוגד לטובת ילדם הקטין (סעיף 68(א) לחוק הכשרות המשפטית והאפטרופסות). בסעיף 28ב לחוק הכשרות המשפטית והאפטרופסות, הסמיך המחוקק את בית המשפט להפעיל את שיקול דעתו, ולהחליט בניגוד לעמדת הוריו של קטין כי יתקיים קשר בין הקטין לבין סביו. הינה כי כן, הפגיעה באוטונומיה ההורית היא אפשרית על פי הוראת סעיף חוק זה. ברם, כפי שפורט בהרחבה לעיל, הפעלת הסמכות כפופה לכך שהדבר הוא לטובת הקטין.

ברמ"ש (מרכז) 56447-03-19 כ' נ' ג (16.6.2019), עמד בית המשפט המחוזי על כך שזכותם של סבים לקיומו של קשר עם נכדיהם בלא הסכמת הורי הנכדים אינה שוות ערך לזכות האפטרופסות של ההורים, וכי בית המשפט יתערב רק מקום בו יוכח שהקשר הוא לטובת הקטינים. ראו בסעיפים 9 ו-11 לפסק הדין: "מנוסח התיקון לחוק ניתן ללמוד כי הזכות של סבים לקשר עם נכדיהם (בהעדר הסכמה לקשר מטעם ההורים) מותנית באישור בית משפט שיכריע ע"פ טובת הקטין. ולפיכך מדובר בזכות משנית, הכפופה לזכותם וחובתם של ההורים לקבוע את סדר יומו של הקטין (כאמור בסעיפים 14-15 לחוק) וחובת הקטין לציית להוריו (כאמור בסעיף 16 לחוק). מיותר לציין כי הזכות (והחובה) של הורים כאפטרופסים טבעיים לילדיהם, לחנכם ולקביעת סדר יומן ואופן ניהול חיהם, הינה עצמאית ואינה כפופה להתערבות בית משפט, אא"כ ההורים חלוקים בדעותיהם (סעיף 19 לחוק) ... אין לקבל את הטענה כי לסבים זכות ראשונית ועמאית לקשר עם נכדיהם, ללא זיקה לעמדת ההורים, או זכות שווה לזכות ההורים לקשר שכזה והכל כאשר לא הוכח כי קשר כאמור נוגד את טובת הקטינים. היינו, אין לקבל את טענת המבקשים לפיה המשיבים לא הוכיחו שטובת הקטינים הינה שלא לפגוש את הסבים, ואת הנימוק לכך ... על פי התיקון לחוק נראה כי סדר הדברים שונה ... כלומר על המבקשים להוכיח כי הקשר של הקטינים עמם הינו לטובת הקטינים, ואין על המשיבים להוכיח ההפך מכך".

עוד בעניין הזהירות הנדרשת בעת קביעת קשר בין קטינים לסביהם בניגוד לעמדת שני ההורים, ראו: תמ"ש (קריות) 53169-04-13 פלוני נ' פלוני (2.10.2013); תמ"ש (קריות) 10917-12-17 פלוני נ' אלמונים (23.10.2019); תמ"ש (ת"א) 59143-07-18 פלוני נ' פלוני (23.8.2020).

כאמור, בין שיקולי טובת הקטין יש להביא בחשבון גם את ההשפעה שתהא על הקטין לקיום קשר עם סביו בניגוד לעמדת הוריו ואת השאלה האם קיומו של קשר שכזה אפשרי, והכל בשים לב לנסיבותיו של המקרה הקונקרטי הנדון. כפי שפורט לעיל, במקרה שלפניי, לא הוכח שטובת הקטינים מחייבת כי בית המשפט יורה על קיומו של קשר בין התובע לבין הקטינים למרות התנגדות הוריהם, ואף הוכח היפוכו של דבר – כי יש בקיומו של קשר בשלב זה של חייהם של הקטינים כדי לפגוע בטובתם.

25. לטענת התובע בסיכומיו, הזכות לקשר בינו לבין הקטינים מבוססת גם על חוק יסוד: כבוד

האדם וחירותו. לטענתו, הזכות לכבוד ולשלמות נפשית כוללת את זכותו של התובע לממש את זהותו המשפחתית, ומניעת קשר עם נכדיו היא פגיעה ברווחתו הנפשית שכן הקשר הבין דורי הוא חלק משמעותי מהווייתו כאדם. עוד לטענתו, "ערך האדם" כולל גם את זכותם של הקטינים להכיר את שורשיהם ולקיים קשר עם סבם. גם אם יש לקבל את טענותיו של התובע בעניין זה, האופן בו יש לאזן בין השיקולים השונים והזכויות השונות, נקבע בסעיף 28ב לחוק הכשרות המשפטית והאפוטרופסות, המציב במוקד את שיקולי טובתם של הקטינים שעניינם נדון. שיקולים אלה מובלים, כאמור, למסקנה כי יש לדחות את התביעה.

ד. לסיכום:

26. בהתאם לכל המפורט לעיל, התביעה נדחית.

בשים לב לתוצאת ההליך, למשכו ולמספר הדיונים שהתקיימו, התובע ישלם לנתבעים הוצאות ושכ"ט עו"ד בסך של 40,000 ₪.

המזכירות תמציא את פסק הדין לצדדים ותסגור את התיק.

פסק הדין ניתן לפרסום בהשמטת שמות הצדדים ופרטים מזהים.

ניתן היום, כ"ז אב תשפ"ו, 10 אוגוסט 2026, בהעדר הצדדים.